

พระประโทนเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

เรื่อง สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดี

เนื้อหา พระประโทนเจดีย์ ตั้งอยู่ภายในวัดพระประโทนเจดีย์วรวิหาร เป็นโบราณสถานเก่าแก่ตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางเมืองนครปฐมโบราณ ลักษณะของพระประโทนเจดีย์เดิมเป็นเนินดินขนาดใหญ่ สูงประมาณ 50 เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 60 เมตร บนยอดเนินมีพระปรางค์รูปแบบศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลายหลังการขุดแต่งพบว่าเนินดินที่อยู่ใต้พระปรางค์เป็นสถาปัตยกรรมแบบสลุปหรือเจดีย์สมัยทวารวดีมีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมก่อด้วยอิฐสมัยทวารวดี

โบราณสถานพระประโทนเจดีย์ซึ่งเป็นศาสนสถานกลางเมืองนครปฐมโบราณได้รับการขุดศึกษาทางโบราณคดี โดยสำนักศิลปากรที่ 2 สุพรรณบุรี ดำเนินการขุดศึกษาทางโบราณคดีครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2545 และครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2550 จากการขุดศึกษาพบว่า พระประโทนเจดีย์องค์เดิมซึ่งเป็นสลุปสมัย ทวารวดี ใช้อิฐเป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง และใช้ศิลาแลงเป็นส่วนประกอบ สร้างอยู่ในรูปผังสี่เหลี่ยมจัตุรัสยกเก็จ ฐานทักษิณด้านล่างมีบันไดทั้ง 4 ด้าน เพื่อนำขึ้นไปสู่ฐานทักษิณชั้นที่ 2 ตอนบนซึ่งเป็นส่วนกลางหรือเรือนธาตุ อยู่ในผังยกเก็จเช่นเดียวกับด้านล่าง โดยแต่ละด้านของเรือนธาตุทำกระจนาเป็นระยะโดยรอบ ไม่ปรากฏ หลักฐานว่าเดิมว่ากระจนาประดับประติมากรรมใด ๆ ต่อมาสลุปสมัยทวารวดีได้พังทลายลงจนทับถมเป็นเนินดินขนาดใหญ่ ต่อมาพบหลักฐานการสร้างเจดีย์ทรงปรางค์แบบอยุธยาซ้อนทับบนชุดฐานสลุปเดิมจากชั้นอิฐสมัยทวารวดี ภายหลังพระประโทนเจดีย์ได้รับการซ่อมอีกครั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) โดยในช่วงระยะเวลานี้มีการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่โดยรอบและซ่อมแซมเจดีย์สมัยอยุธยาที่สร้างทับอยู่บนยอดเนิน สันนิษฐานว่ามีการก่อเสริมส่วนยอดขึ้นไปประมาณ 1 เมตร

ที่มาจาก: (พนมกร นวเสลา, 2566 : สัมภาษณ์)

สรุปโดย: นางสาว กันตารัทธ อยุธยาติมาก